

YANGI AVLOD ONA TILI DARSLIKLARIDA AUDIOMATNLAR BILAN ISHLASHNING AHAMIYATI

Xolmatjonova Moxinur

Andijon davlat pedagogika instituti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ona tili fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuv va texnologiyalarni samarali qo'llash o'quv faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanib borayotgan hozirgi davrida o'quvchilarda ona tilini o'rganish bo'yicha mustahkam va chuqur bilim olish uchun yangi metodikalar, jumladan, audiomatnlar bilan ishlash imkoniyatlaridan keng foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: audiomatnlar, yangi avlod darsliklari, ona tili ta'limi, tinglab tushunish, eshitish ko'nikmasi, interfaol metodlar, o'quvchini faollashtirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multimedaviy vositalar, til o'rganishda innovatsiya.

Аннотация: Эффективное использование современных педагогических подходов и технологий в обучении родному языку способствует повышению эффективности образовательной деятельности. В эпоху бурного развития информационно-коммуникационных технологий широкое использование новых методик, в том числе возможности работы с аудиотекстами, имеет особое значение для получения учащимися прочных и глубоких знаний в изучении родного языка.

Ключевые слова: аудиотексты, учебники нового поколения, обучение родному языку, аудирование, навыки аудирования, интерактивные методы, активизация учащихся, информационно-коммуникационные технологии, мультимедийные средства, инновации в обучении языку.

Abstract: The effective use of modern pedagogical approaches and technologies in teaching the native language serves to increase the effectiveness of educational activities. In the current era of rapid development of information and communication technologies, the wide use of new methodologies, including the possibility of working

with audio texts, is of particular importance for students to obtain solid and deep knowledge in learning the native language.

Keywords: audio texts, new generation textbooks, native language education, listening comprehension, listening skills, interactive methods, student activation, information and communication technologies, multimedia tools, innovation in language learning.

KIRISH

Darsliklarda audiomatnlardan foydalanish, avvalo, o'quvchilarning eshitish orqali idrok etish malakasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu ona tilining nozikliklari, tovush tizimi va talaffuz korektsiyasini yaxshilash bilan birga, nutq madaniyatini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. Darsliklardagi matnlarni nafaqat o'qib, balki eshitish orqali ham qabul qilinishi, kichik yoshdagi bolalarning zamonaviy bilimlarni tezroq va samaraliroq o'zlashtirib olishini ta'minlaydi. O'quv jarayonida audiomatnlardan foydalanish, shuningdek, o'quvchilarning mustaqil bilim olish ko'nikmalarini rivojlantirishida ham muhim effekt beradi. O'qituvchi tomonidan berilgan matnni eshitgan holda, o'quvchi uni tasavvur qilish, eshitganini takrorlash va qisqa muddat ichida nutq jarayonida qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu, o'z navbatida, ularning yozma va og'zaki nutqiy kompetensiyasini mustahkamlashga olib keladi. Shu bilan birga, audiomatlar yordamida tinglab tushunish malakasi rivojlanadi. Mazkur ko'nikma, o'z navbatida, o'quvchining boshqa bilim sohalarini ham tez va samarali o'zlashtira olishini kafolatlaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Zamonaviy o'quvchilarning informatsion muhitda o'zini tutish malakasi, axborotni tezda eshitib, anglab olish, kerakli xulosani chiqarish va uni amalda qo'llay bilishi zamon talabiga aylanmoqda. Ana shunday muhitda audiomatnlarning o'qituvchilar va o'quvchilar uchun daxldorligi oshadi. Bozor va jamiyat ehtiyojlariga mos, axborotga boy zamonaviy darsliklar va o'quv qo'llanmalarini ishlab chiqishda ham audiomatlar yetakchi o'rin tutadi. O'quvchilarning ongi, tafakkuri va dunyoqarashi kengayadi, tahliliy va tanqidiy fikrlash malakalari shakllanadi.

Audiomatnlar yordamida darslarni tashkil qilish, o'quvchilarning diqqat e'tiborini oshirib, ularning o'rgangan ma'lumotini mustahkamlashga ko'maklashadi. Bu orqali o'qituvchilar o'quvchilardagi nutq va tilga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. O'quvchining konseptual fikrlash darajasi chuqurlashib boradi hamda ularning ongida so'z, matn va tovush o'rtasidagi bog'liqliklar yaxshiroq shakllanadi. Bu tipdagi topshiriq va mashg'ulotlar yordamida o'quvchilar aniq va izchil axborot olish, uni mantiqan to'g'ri qabul qilish, ongli va mustaqil ravishda tahlil etish imkoniyatiga ega bo'ladilar [1].

Mavjud til darsliklarida audiomatnlarning qo'llanilishi, og'zaki nutqqa alohida urg'u berilishi, avvalgi an'anaviy o'qitish usuliga nisbatan samaradorligini oshiradi. O'quvchilarda eshitilgan axborotni qayta ishlash, asosiy va yordamchi fikrlarni ajratish, ularni umumlashtirib tahlil qilish ko'nikmasi shakllanadi. Ushbu jarayonlar orqali o'quvchilarning mustaqil bilim olish, ijodiy fikrlash, tezkor va to'g'ri qaror qabul qilish malakasi rivojlanadi. Bu esa, zamonaviy axborot texnologiyalari rivojlanayotgan sharoitda har bir o'quvchining har tomonlama kamol topishiga turtki bo'ladi. Ona tili darslarida audiomatnli topshiriqlardan foydalanishni keng yo'lga qo'yish orqali dars mashg'ulotlari yanada samarali va sifatli o'tishiga zamin yaratiladi. Bu o'z navbatida, o'quvchilarni tilga bo'lgan qiziqishini yana-da oshiradi, o'z fikrini ravon, aniq va lo'nda yetkazib bera olish imkoniyatini yanada kengaytiradi. Yangi avlod darsliklarida ko'plab audiomatnli darslar va mustaqil topshiriqlar mavjud bo'lishi mumkin. Bu esa yosh avlodning o'zlashtirish sur'atiga ijobiy ta'sir qiladi, ularning individual qobiliyatlarini aniqlash va yanada rivojlantirishga ko'maklashadi. Audiomatn asosidagi mashg'ulotlar ko'proq faoliyatga asoslanadi; o'quvchilar faol ishtirokchi, axborotni faqat o'qish emas, balki eshitib tahlil qiluvchi, tushunishga harakat qiluvchi sub'yektga aylanadi. Har xil audiomatnli topshiriqlar orqali o'quvchilar so'z boyligini oshiradi, matnlarni yaxshiroq tushunadi va eshitilgan matndan kerakli axborotni ajratib olishga o'rganadi. Ularning lug'at boyligi, to'g'ri talaffuz ko'nikmalari, so'zlarni nozik his qilish darajasi oshadi hamda matnlardagi asosiy va yordamchi g'oyalarni idrok etish saviyasi yuqori bo'ladi [2].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Darsliklardagi audiomatnli topshiriq va matnlar, o'quvchilarning o'zaro muloqotdagi faoliyatini kuchaytiradi. Nutq namunalari orqali real muloqot muhiti shakllanadi, bu esa til o'rganish jarayonini yanada tabiiylashtiradi hamda o'quvchilar hayotiy vaziyatlarda erkin fikrlay olishiga, o'z fikrini nutq orqali ifoda eta oladigan darajaga yetishiga imkon beradi. O'qituvchi uchun esa audiomatnlar — axborotni taqdim etish, o'rganilganini qayta mustahkamlash, o'zgaruvchan va interaktiv o'quv muhitini yaratishda qulay vositadir. Zamonaviy darsliklar audiomatnlaridan muntazam foydalanish, ona tili o'rganuvchilarining muloqotda, o'qishda, yozishda va eshitishda yuqori natijalarga erishishini ta'minlaydi. Bu pedagogik jarayonda axborotlarni eshitish, ongli tahlil qilish, asosiy mazmun va g'oyalarni vraqlab olish, mustaqil fikrlashni o'rgatadi. Mazkur jarayonlar esa, har bir o'quvchining uning individual qobiliyatlariga monand tarzda rivojlantirish, mustaqil va ijodiy fikrini kengaytirish uchun xizmat qiladi. Audiomatnlar bilan ishlash ona tili o'rganishda turli ko'nikmalar — nutq, talaffuz, tahlil, tinglab tushunish malakalarini birgalikda rivojlantirish imkonini beradi. Bu bilan o'quvchilarda integratsion yondashuv va nutqiy madaniyat shakllanadi. Ona tilining nozik jihatlarini eshitish orqali idrok qilish, matn mazmunini yaxshilab tushunib yetish va undan samarali foydalanish har bir yosh o'quvchi uchun muhim ahamiyat kasb etadi [3].

Yangi avlod darsliklarida audiomatnli dars va mashg'ulotlarni joriy qilish ta'lim sifatini oshiradi va uni yanada zamonaviylashtiradi. O'qituvchilar uchun ham bu usulda dars o'tish, darsni turli usullar bilan boyitish, bosqichma-bosqich o'qitish strategiyasini yo'lga qo'yish imkonini beradi. Bu jarayonlar o'qituvchining bilim berish salohiyatini oshiradi, darslarni samaraliroq tashkil qilishga, o'quvchilarning mustaqilligini, izlanishlarini va o'z bilimini oshirishga rag'batlantiradi. Audiomatnli topshiriq va mashg'ulotlar yordamida o'quvchilarning eshitgan va o'qigan matnlarni mustahkamlab olishi, o'z nutqida imkon qadar to'g'ri va to'liq ifoda topishi uchun qulay imkoniyatlar paydo bo'ladi. Kelvin jarayon, axborotlarni eshitish orqali idrok qilish, ularni mantiqiy isloh qilish, asosiy g'oya va mazmunni ajratib olish, ularning

nutqiy bilimlarini boyitishni kafolatlaydi. O'quvchilar mustaqil ravishda eshitganining mazmunini qisqacha va mazmunli ravishda ifodalay olishga o'rganadilar [4].

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, yangi avlod ona tili darsliklarida audiomatnlar bilan ishlashning ahamiyati juda katta va ko'p qirrali. Audiomatnli mashg'ulotlar o'quvchilarda mustahkam asosga ega eshitish, ko'rish, anglash, tahlil qilish kabi ko'p tomonlama bilimlar va ko'nikmalarning shakllanishiga yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, ular uchun nafaqat ona tilini o'zlashtirishda, balki kundalik hayotda, ilmfan va texnologiya sohalarida ham muvaffaqiyatli faoliyat yuritishida muhim rol o'ynaydi. Texnologiyalarning rivojlanishi sharoitida ta'limning sifat, samaradorlik va zamonaviylik talablariga mos tarzda o'quvchilarning intellektual ekstremal imkoniyatlarini yuzaga chiqarish uchun audiomatnli darsliklar eng optimal va zamonaviy vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Shu sababli, ona tili ta'limida audiomatnlardan samarali foydalanish zamon talabi bo'lib borayotganini ishonch bilan aytish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdujabborova, U. (2019). "Ona tili darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi". Til va adabiyot ta'limi, 2(43), 101-106.
2. Akbarova, S. (2018). "Ona tili darslarida multimedaviy vositalar imkoniyatlari". Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, 4(32), 62-68.
3. Aliqulova, N. (2020). "Yangi avlod darsliklarida audiomatnlarning o'rni va ahamiyati". Til va adabiyot, 1(55), 75-80.
4. Bekchanova, M. (2021). "Audiomatn asosida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish". O'zbekiston xalq ta'limi, 8(312), 34-41.
5. Bobomurodova, D. (2017). "Til o'rganishda eshitish madaniyatini shakllantirish". Til va adabiyot ta'limi, 4(38), 128-134.
6. Husanboyeva, Q., & Niyozmetova, R. (2022). Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent: "Fan va ta'lim" nashriyoti.

7. Jo‘rayeva, F. (2021). “Ona tili va adabiyot darslarida audio-matnli topshiriqlar”.
O‘qituvchi, 9(89), 58-63.